

การคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานนาฏกรรม : ศึกษาระบบการบันทึกงานนาฏกรรม หรือนาฏยจารึก

นิก สุนทรชัย*

บทคัดย่อ

งานนาฏกรรมถือเป็นงานสร้างสรรค์ประเภทหนึ่งที่ได้รับ ความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.๒๕๓๗ ความหมายของงานนาฏกรรม คืองานที่เกี่ยวกับการรำ การเต้น การทำท่า หรือการแสดง ที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องเป็นราว และหมายความรวมถึงการแสดงโดยวิธีใดด้วย เป็นความหมายที่เน้น การคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานนาฏกรรม เมื่อมีการแสดงออกมาซึ่งการเคลื่อนไหวของร่างกายให้เป็นที่ทาง การรำ การเต้น การแสดง แต่ในความเป็นจริง การจดบันทึกโน้ตรำในระบบ Labanotation เป็นที่ยอมรับ กันอย่างกว้างขวางในกระบวนการการบันทึกท่ารำที่ได้มาตรฐานและสามารถนำมาใช้ได้ด้วยนาฏศิลป์ไทย ดังนั้นหากเปรียบเทียบกับงานดนตรีกรรมตามความหมายของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.๒๕๓๗ ที่ คุ้มครองไปถึงโน้ตเพลง และแผนภูมิเพลงที่ได้เรียบเรียงเสียงประสานแล้ว จึงควรแก้ไขความหมายของ งานนาฏกรรมให้หมายความรวมถึงการบันทึกท่ารำตามระบบนาฏยจารึกด้วย เพื่อเป็นการขยายความ คุ้มครองงานนาฏกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับพัฒนาการของงานนาฏศิลป์

คำสำคัญ : ลิขสิทธิ์ งานนาฏกรรม นาฏยจารึก

งานนาฏกรรมถือเป็นงานหนึ่งที่ได้รับ ความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.๒๕๓๗ จากจำนวนงานที่ได้รับ ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ ๙ ประเภท อันได้แก่ งานวรรณกรรม งานดนตรีกรรม งาน นาฏกรรม งานศิลปกรรม งานภาพยนตร์ งานโสตทัศนวัสดุ งานสิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ และงานอื่นใดในแผนกวรรณคดี วิทยาศาสตร์และศิลปะ นอกเหนือไปจากนั้น นาฏกรรม ถือเป็นงาน

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

หนึ่งที่จะสะท้อนให้เห็นศิลปวัฒนธรรมอันเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาแต่ครั้งโบราณกาล

ความหมายของคำว่า “งานนาฏกรรม” ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.๒๕๓๗

งานนาฏกรรม ตามความหมายที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.๒๕๓๗ ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ฉบับปัจจุบัน ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

นาฏกรรม หมายความว่า งานเกี่ยวกับการรำ การเต้น การทำท่า หรือการแสดงที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องเป็นราว และหมายความรวมถึงการแสดงโดยวิธีใบ้ด้วย

ดังนั้น นาฏกรรมที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ต้องมีลักษณะดังนี้

๑. เป็นการรำ การเต้น การทำท่าหรือการแสดงที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องเป็นราว โดยใช้มือหรือ ใช้เท้า หรือใช้หน้าตาที่แสดงออกถึงอารมณ์

๒. การแสดงโดยวิธีใบ้ (Pantomimes) หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า ละครใบ้ เป็นศิลปะการแสดงแขนงหนึ่งที่มีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่องยาวนาน เป็นการใช้ภาษาท่าทางเป็นภาษาพูดในการเล่าเรื่อง ซึ่งการใช้ท่าทางต่าง ๆ และการแสดงออกทางสีหน้ามีความเป็นสากล ทำให้ละครใบ้สามารถดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบันและสามารถสร้างความบันเทิงและให้แง่คิดแก่กลุ่มคนโดยรวมไม่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นการยอมรับรู้และให้ความคุ้มครองตามการแสดงรูปแบบของการทำท่าทางที่ไม่มีคำพูดประกอบ

การคุ้มครองงานนาฏกรรมตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.๒๕๓๗

งานอันมีลิขสิทธิ์ตามมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.๒๕๓๗ บัญญัติว่า

“งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ งานสร้างสรรค์ประเภทวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพหรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์หรือแผนกศิลปะของผู้สร้างสรรค์ไม่ว่างานดังกล่าวจะแสดงออกโดยวิธีหรือรูปแบบอย่างไร

การคุ้มครองลิขสิทธิ์ไม่คลุมถึงความคิด หรือขั้นตอน กรรมวิธีหรือระบบหรือวิธีใช้หรือทำงานหรือแนวความคิด หลักการ การค้นพบ หรือทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์หรือคณิตศาสตร์”

เห็นได้ว่า การได้รับความคุ้มครองงานนาฏกรรมตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.๒๕๓๗ ไม่จำเป็นต้องมีการนำงานสร้างสรรค์เหล่านี้ไปจดทะเบียนเสียก่อนแต่อย่างใด เพียงแต่มีการแสดงออกซึ่ง

ความคิด (Expression of Idea) ก็ได้รับความคุ้มครองแล้ว ตามที่มาตรา ๖ วรรคแรกตอนท้าย ได้กำหนดให้งานสร้างสรรค์เหล่านั้นได้มีการแสดงออกมาไม่ว่าโดยวิธีหรือ รูปแบบอย่างไร ย่อมสามารถได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์แล้ว ดังนั้น การรำ การเต้น หรือการแสดงต่าง ๆ แม้จะมีได้มีการบันทึกไว้ หากมีการแสดงออกมาให้ปรากฏซึ่งความคิดสร้างสรรค์จากสมองของบุคคลใด ก็ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ การบันทึกงานและการจดทะเบียนงาน จึงมิได้เป็นเงื่อนไขของการได้มาและการคุ้มครองลิขสิทธิ์อย่างที่หลายคนเข้าใจ

ตัวอย่างเช่น นางสาวสมศรี ศิลปินอิสระ ได้ประดิษฐ์ทำรำโดยมีแรงบันดาลใจมาจากประเพณีรับบัวย่นบัว ของอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของชาวบ้านในการนำดอกบัวมาถวายพระ ใช้ชื่อว่า “ระบำบัวบูชา” นางสาวสมศรีย่อมเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในการทำที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ทั้งหมดในระบำบัวบูชาชุดนี้ โดยไม่ต้องนางานไปจดทะเบียนหรือบันทึกทำรำแต่อย่างใด

ปัญหาที่เกิดขึ้นในบรรดานาฏศิลป์คือการนำทำโบราณมาร้อยเรียงขึ้นเป็นระบำชุดใหม่ จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์หรือไม่ จากการที่ผู้เขียนได้สอนวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาให้แก่บัณฑิตศึกษาศาขานาฏศิลป์ พบว่าการประดิษฐ์ทำรำโดยการนำทำแม่บทไม่ว่าจะเป็นแม่บทเล็กแม่บทใหญ่ซึ่งเป็นแม่ท่าของผู้เรียนนาฏศิลป์ทุกคนจะต้องเล่าเรียนสืบทอดกันมา อาทิ เทพนม ปลूमพรหมสี่หน้า สอดสร้อยมาลา เจ็ดฉิน กวางเดินดง หงส์บิน กิรินเลียบถ้ำ ช้างนางนอน ฆมรเกล้า แหกเต้า ผาลาเพียงไหล่ เมขลาโยนแก้ว มยุเรศพ่อน เป็นต้น มาร้อยเรียงให้เป็นระบำชุดใหม่ เกิดขึ้นได้เสมอ แต่จะได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์หรือไม่ หากพิจารณาถึงทำรำต่าง ๆ ที่เป็นแม่ทำนั้น หมดอายุความคุ้มครองลิขสิทธิ์ไปแล้ว เนื่องจากเป็นทำรำโบราณ แต่การนำทำรำโบราณมาร้อยเรียงขึ้นเป็นระบำชุดใหม่ ลีลาใหม่ ถือได้ว่าเป็นการนำมาดัดแปลง ย่อมได้มาซึ่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในการดัดแปลงงานเดิมที่หมดอายุการคุ้มครองไปแล้ว ตัวอย่างเช่น ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ได้สร้างสรรค์รำฉุยฉายร่มโพธิ์ทอง ซึ่งเป็นระบำประจำมหาวิทยาลัย โดยมีการนำทำรำจากแม่บทมาร้อยเรียงขึ้นใหม่ หากพิจารณาในแต่ละทำรำ ย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ เพราะหมดอายุความคุ้มครองไปแล้ว แต่หากพิจารณาถึงระบำในภาพรวมทั้งหมดคือ ฉุยฉายร่มโพธิ์ทองย่อมเป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ดังนั้น หากมีผู้ใดนำระบำฉุยฉายร่มโพธิ์ทอง ไปแสดงหรือดัดแปลงหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ย่อมเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานนาฏกรรม อันเป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัย

วิวัฒนาการของงานนาฏศิลป์ ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เช่นเดียวกับงานศิลปะแขนงอื่น การเรียนการสอนนาฏศิลป์ในสมัยก่อน ครูจะต่อทำรำให้แก่ลูกศิษย์ แล้วให้ลูกศิษย์รำตาม เพื่อเป็นการฝึกทักษะและความชำนาญอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยลูกศิษย์จะต้องใช้ความจำ จำท่าทาง ลีลา

และจึงหวังให้แม่นยำสอดคล้องกับดนตรี กระบวนการการเรียนการสอนจึงต้องใช้ความรู้ความสามารถของ ทั้งครูและศิษย์ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียรในการฝึกซ้อม เพื่อให้เกิดความปรารถนาและความ สุนทรีย์ในศาสตร์ดังกล่าวให้มากที่สุด กล่าวได้ว่า องค์ความรู้ของนาฏศิลป์ไทยเกิดจากการถ่ายทอด ความรู้ทั้งหมดที่มีใน ตัวครูผู้สอนไปยังศิษย์โดยตรง จนให้เกิดความชำนาญและสามารถนำไปประกอบ วิชชีฟได้ การถ่ายทอดนาฏศิลป์ไทยตั้งแต่อดีตมา เป็นการกระทำระหว่างครูกับศิษย์ที่สอนกันแบบตัว ต่อตัว ศิษย์ก็จะจดจำและยึดถือครูเป็นแม่แบบ ถ้าศิษย์กระทำในสิ่งที่แปลกแยกออกไป ก็จะต้องได้รับ โทษจากอำนาจลึกลับซึ่งมองไม่เห็น เพราะถือว่า “ผิดครู” (ชมนาด กิจจันทร์ : ๒๕๔๓)

ผู้เขียนทราบมาว่า การรำบางชุดที่เป็นรำผีมีอยู่นั้น คุณครูผู้รู้จะเก็บภูมิปัญญาและความรู้ไว้กับ ตัวเองทั้งกระบวนการ และลีลาการรำ และจะต่อให้กับลูกศิษย์บางคนเท่านั้นที่ตนเห็นว่ามีความสามารถ เฉพาะตัวที่จะทำได้ และไม่นำไปทำให้เสียหาย การถ่ายทอดด้วยวิธีดังกล่าวจึงมีผลทำให้การรำบางชุด สูญหายไป เนื่องจากเป็นภูมิปัญญาเฉพาะตัวของครูผู้สอน

ความพยายามที่จะหาวิธีการบันทึกทำรำนั้นมีมาช้านานแล้ว จะเห็นได้จากเรามีภาพลายเส้น กลอน ตำรารำ การเขียนบรรยายเป็นลายลักษณ์อักษรประกอบการ์ตูนหรือรูปถ่าย แต่วิธีการเหล่านั้นล้วนขาด คุณภาพในการบันทึกให้ละเอียดชัดเจน ถูกต้องตรงกับจังหวะและทำนองเพลง ภาพวาด รูปถ่ายหรือ การ์ตูนทั้งหลาย ไม่สามารถให้รายละเอียดของการเชื่อมต่อระหว่างทำได้

การบันทึกทำรำหรือนาฏยจารึก ที่ปัจจุบันได้มีการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีและระดับ บัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์ในหลายสถาบัน ได้นำระบบการบันทึกทำรำหรือนาฏยจารึก โดยวิธีการบันทึกของลาบันหรือที่เรียกกันว่า Labanotation มาใช้ในการบันทึกทำรำของไทย ระบบนี้ เป็นการวิเคราะห์และบันทึกการเคลื่อนไหวของร่างกาย ผู้ประดิษฐ์คิดค้นคือ รูดอล์ฟ วอน ลาบัน (Rudolf von Laban ๑๘๗๙-๑๙๕๘) ชาวฮังการีเรียน ใช้ชีวิตอยู่ในเยอรมันและอังกฤษ ด้วยศักยภาพ ของการบันทึกดังกล่าว สถาบันโน้ตนาฏศิลป์ (Dance Notation Bureau Inc.) ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ใน นครนิวยอร์ก เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลความคิดของงานทางด้านศิลปะ และเป็นสถาบันค้นคว้า วิจัยศาสตร์สาขานาฏศิลป์ของนานาชาติ ได้เลือกใช้การบันทึกในการเก็บข้อมูล พร้อมทั้งร่วมมือกับ สภานานาชาติ (International Council Kinetography of Laban) พัฒนาระบบนี้ให้เป็นโน้ตสากล ของนาฏศิลป์เผยแพร่ใช้ไปทั่วโลก (ชมนาด กิจจันทร์ : ๒๕๔๓)

ที่กล่าวถึงระบบการบันทึกทำรำหรือนาฏยจารึกนั้น พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจและเกี่ยวเนื่องกับ การคุ้มครองการสร้างสรรค์งานนาฏกรรมตามกฎหมายลิขสิทธิ์ หากเปรียบเทียบกับงานดนตรีกรรมใน ความหมายที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ มาตรา ๔ ให้คำนิยามความหมายของงานดนตรีกรรม ไว้ดังนี้

“ดนตรีกรรม หมายความว่า งานที่เกี่ยวกับเพลงที่แต่งขึ้นเพื่อบรรเลงหรือขับร้อง ไม่ว่าจะมืทำนอง และคำร้องหรือมีทำนองอย่างเดียว และหมายความรวมถึง โน้ตเพลงหรือแผนภูมิเพลงที่ได้แยกและเรียบเรียงเสียงประสานแล้ว”

หากพิจารณาตามความหมายของงานดนตรีกรรมแล้ว งานดนตรีกรรมที่ได้รับความคุ้มครองตาม พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.๒๕๓๗ หมายความว่าถึง

๑. เพลงที่มีทำนองอย่างเดียว เช่น เพลงบรรเลง เป็นต้น
๒. เพลงที่มีทำนองและคำร้อง
๓. โน้ตเพลง
๔. แผนภูมิเพลงที่ได้แยกและเรียบเรียงเสียงประสานแล้ว

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ ให้ความหมายงานดนตรีกรรมโดยรวมถึงโน้ตเพลงและแผนภูมิเพลงที่ได้แยกและเรียบเรียงเสียงประสานไว้ด้วย ซึ่งย่อมาหมายความว่า หากผู้แต่งเพลงได้แต่งเพลงโดยบันทึกเป็นตัวโน้ตตามหลักการทางดุริยางคศิลป์ แต่ยังไม่ได้ทำการบรรเลงหรือนำออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน งานดังกล่าวย่อมถือเป็นงานดนตรีกรรมที่จะได้รับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ แต่ในความหมายของงานนาฏกรรม ไม่ได้กล่าวถึงการบันทึกทำรำหรือนาฏยจารึกไว้ด้วย เพราะให้ความหมายเฉพาะ งานเกี่ยวกับการรำ การเต้น การทำท่า หรือการแสดงที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องเป็นราว และหมายความรวมถึงการแสดงโดยวิธีใด ๆ

โน้ตนาฏศิลป์ใช้เส้นหลักในการบันทึกโน้ตเพียง ๓ เส้น เพื่อใช้แทนร่างกายของคนเราซึ่งเป็นเส้นแนวตั้ง ดังนั้น เวลาอ่านโน้ตหรือเขียนโน้ตจะต้องเริ่มจากข้างล่างขึ้นข้างบน เส้นตรงกลางคือเส้นที่แบ่งร่างกายของมนุษย์ออกเป็น ๒ ซีก ได้แก่ซีกซ้ายและซีกขวา เพราะฉะนั้นอวัยวะส่วนซ้ายมือจะบันทึกลงในช่องซีกซ้ายมือเสมอ และอวัยวะส่วนขวามือจะบันทึกลงในช่องซีกขวามือเสมอเช่นเดียวกัน

หากจะเปรียบเทียบระหว่างโน้ตดนตรีสากลกับโน้ตนาฏศิลป์ จะพบว่าโน้ตดนตรีใช้เส้นหลัก ๕ เส้นและช่อง ๔ ช่อง สำหรับบันทึกเสียงดนตรี และยังเพิ่มเส้นน้อยอยู่นอกบรรทัด ๕ เส้น ทั้งข้างบนข้างล่าง เพราะเส้นและช่องดังกล่าวของโน้ตดนตรี ไม่สามารถบันทึกเสียงได้เพียงพอความต้องการของผู้บันทึก ในทางด้านโน้ตนาฏศิลป์ก็เช่นเดียวกัน ถ้าผู้ต้องการบันทึกการทำทางของระบำรำเต้น ที่อวัยวะแต่ละส่วนเคลื่อนไหวไปพร้อม ๆ กัน ก็สามารถเพิ่มช่องสำหรับบันทึกรายละเอียดการเคลื่อนไหวได้อีกตามต้องการ แต่มีหลักอยู่ว่าจะต้องเรียงลำดับในการบันทึกอวัยวะจากเส้นศูนย์กลางลำตัวออกไปจนถึงปลายนิ้ว อันได้แก่ แขนส่วนบน แขนส่วนล่าง มือ ฝ่ามือหรือหลังมือ นิ้วแต่ละนิ้วและแต่ละข้อของนิ้ว ทั้งด้านหน้ามือและหลังมือ และช่องสุดท้ายจะเป็นการบันทึกศีรษะซึ่งเป็นส่วนสุดท้ายของร่างกายที่จะถูกบันทึก (ขนาด กิจฉันท : ๒๕๔๓)

ผู้เขียนมีความเห็นว่า เนื่องจากวิวัฒนาการของศาสตร์ทางด้านนาฏศิลป์ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นาฏศิลป์ไทย ดังที่กล่าวมาแล้ว จากการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยตั้งแต่อดีตที่เป็นไปในลักษณะการกระทำระหว่างครูกับศิษย์ที่สอนกันแบบตัวต่อตัว เป็นระบบการเรียนการสอนที่เน้นทางด้านวิชาการนาฏศิลป์อย่างเป็นระบบมากขึ้น หลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์ สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ในปัจจุบัน มีการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ทั้งการฝึกทางด้านทักษะ การวิจัยทางด้านนาฏศิลป์ การสอนนาฏยจารึกในรูปแบบสากลที่ใช้กันอย่างแพร่หลายทั้งในยุโรป อเมริกา และในเอเชียบางประเทศ และนำมาพัฒนาใช้ในนาฏศิลป์ไทย (ชมนาด กิจจันทร์ : ๒๕๔๓) หากข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้สร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ ได้ออกแบบงานนาฏศิลป์ โดยบันทึกลงในรูปแบบนาฏยจารึก แม้จะยังมีได้มีการแสดงออกมาในรูปแบบการรำ การทำท่า งานของผู้นั้น ย่อมควรจะถือว่าเป็นงานนาฏกรรมที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ด้วยตามพัฒนาการของศาสตร์ที่ได้เปลี่ยนไป หากจะเปรียบเทียบกับงานดนตรีกรรม งานนาฏกรรมก็ควรจะเปลี่ยนคำนิยามใหม่ว่า นาฏกรรม หมายความว่า งานที่เกี่ยวข้องกับการรำ การเต้น การทำท่า หรือการแสดงที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องเป็นราว และหมายความรวมถึงการแสดงโดยวิธีใบ้และการบันทึกทำรำตามระบบนาฏยจารึกด้วย

จริงอยู่ การบันทึกทำรำด้วยวิธีทัศนหรือภาพยนตร์ อาจเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาการละเมิดงานลิขสิทธิ์ได้ แต่ก็ยังเป็นประเด็นในเรื่องของการละเมิดลิขสิทธิ์ ในกรณีที่มีการนำงานนาฏกรรมนั้นไปทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน แต่ในกรณีนี้ เป็นเงื่อนไขในการได้รับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานนาฏกรรม ซึ่งต้องการให้หมายรวมถึงการบันทึกงานนาฏกรรมด้วย ในขณะเดียวกัน อาจมีข้อสงสัยว่าการใช้วิธีการบันทึกทำรำด้วยวิธีทัศนหรือภาพยนตร์จะเป็นการบันทึกทำรำที่เป็นเงื่อนไขการได้รับการคุ้มครองด้วยหรือไม่ แต่ก็จะพบปัญหาและจุดอ่อนของการใช้วิธีการบันทึกทำรำด้วยวิธีดังกล่าว เช่น การถ่ายทำบางครั้งไม่อาจจับภาพรายละเอียดของการเคลื่อนไหวอวัยวะได้ทั้งหมดพร้อม ๆ กัน หรือหากมีคนใดคนหนึ่งรำผิดเพี้ยนไป ก็จะเป็นปัญหาต่อการตัดสินว่า อย่างไรหรือของใครถูกต้อง และจากผลการวิจัยการพัฒนานาฏยจารึกนาฏยศัพท์ไทยโดยใช้ระบบของลาบาน พบว่านิสิตนักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ไทยที่นำผลของการวิจัยไปใช้ เห็นว่า เป็นผลงานสร้างสรรค์ที่มีความเป็นสากลมีศักยภาพในการบันทึกทำรำที่แม่นยำกว่าการเขียนบรรยาย ประหยัดกว่าวิธีการบันทึกแบบอื่น ๆ และสัญลักษณ์มีเพียงพอต่อการนำมาใช้ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาการบันทึกทำรำและการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทย (ชมนาด กิจจันทร์ : ๒๕๔๓) นาฏยจารึกแบบลาบัน จึงสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบและสามารถบันทึกการเคลื่อนไหวของร่างกายในงานนาฏกรรมได้

นอกจากการคุ้มครองการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไทยแล้ว ในปัจจุบัน ยังมีการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ในรูปแบบอื่น ๆ อีกมาก ทั้งในรูปแบบการนำนาฏศิลป์ไทยมาประยุกต์เข้ากับการเต้นสมัยใหม่ การเต้นรำร่วมสมัย และการเต้นรำในรูปแบบอื่น ๆ การคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานนาฏกรรม จึงทวีความ

สำคัญขึ้นมากไปตามพัฒนาการของสังคมและเทคโนโลยี การบันทึกงานนาฏกรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะ
ทำให้งานนาฏกรรมได้รับความคุ้มครอง ดังนั้น คำนิยามของคำว่า นาฏกรรม ตามมาตรา ๔ แห่ง
พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ นั้น สมควรจะเปลี่ยนรูปแบบการคุ้มครองไปตามศาสตร์ของนาฏศิลป์ เพื่อความ
เหมาะสมและความก้าวหน้าทางการคุ้มครองงานนาฏกรรมต่อไป

บรรณานุกรม

ชมนาด กิจพันธ์. การพัฒนานาฏยจารีนาฏยศัพท์ไทยโดยใช้ระบบของลาบาน.วารสารศิลปากร ปีที่ ๔๓
ฉบับที่ ๔ กรกฎาคม - สิงหาคม ๒๕๕๓ หน้า ๕๐ - ๕๗

Nancy Prince, Jeanie Jackson. Exploring Theatre. National Textbook Company, ๑๙๗๗
p.๒๖๗-๒๘๕

